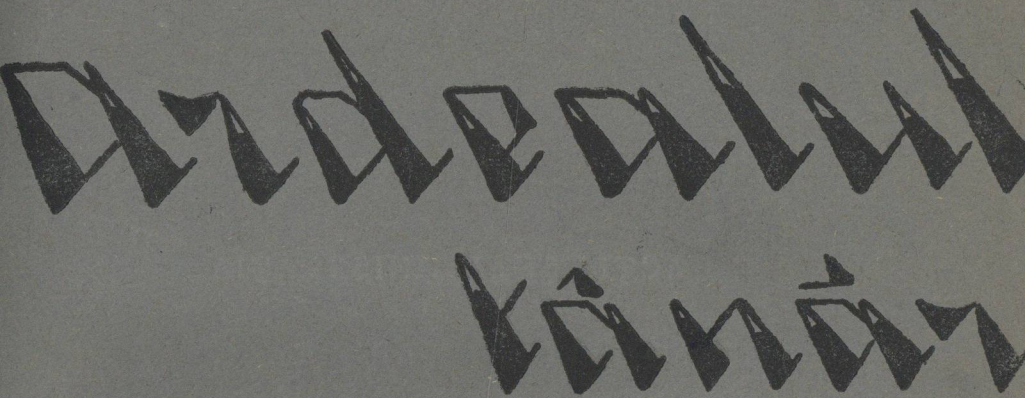

280 027

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CUPRINSUL:

Cuvânt înainte ; *N. Buta* : Ardealul și democrația ; *A. Cotruș* : Horia...! *O. F. Popa* : Nebunul de Nică ; *Teofil Bugnariu* : Drum mărunț ; *Ion Breazu* : Georges Clemenceau ; *Dr. Victor Jinga* : Organizarea raporturilor economice internaționale ; *Cronica* : Necrolog, — Un monument al Unirei, — Când strugurii sunt acri. — Provocările Ungariei. — Enciclopedia Română „Minerva”. — Noul budget. — Lucian Blaga.

Director :
V. V. TILEA.
 Redactor responsabil :
N. BUTA.

1940- 2

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
CLUJ
STRADA REGINA MARIA Nr. 36.

A B O N A M E N T U L :

<i>Pe un an</i>	<i>Lei 200.—</i>
<i>Pentru bănci și autorități</i>	<i>Lei 500.—</i>
<i>Pentru străinătate</i>	<i>Lei 500.—</i>

Decorurile interioare de: O. FULICEA

ARDEALUL TÂNĂR

REVISTĂ BILUNARĂ DE IDEOLOGIE DEMOCRATICĂ

ANUL I.

1 IANUARIE 1930

No. 1.

Cuvânt înainte.

Ardealul tânăr — aceasta este cartea noastră de vizită.

Sugestiv și elementar, el dorește să fie organul de onestă, obiectivă și mai ales curajoasă spovedanie bilunară a generației tinere ardelenesti. Această generație, aproape în întregime sub treizeci de ani există. Există în ciuda tuturor pesimiștilor de oriunde și de orice nuanță. Ea a înmugurit și s'a copt sufltește dela Unire încoace, — în primul deceniu de libertate absolută a gândului românesc. În acest prim deceniu de ieratică atingere cu idealurile sintetice — politice sau culturale — ale românismului integral, amintirea dureroasă a opresiunii străine s'a ridicat din mintea și inima ei, întocmai cum s'ar ridica o grea păclă cenușie, iar ampla cotitură a destinului nostru din deceniul trecut a revărsat, în sufletul ei înfrigerat, fiorul unei credințe particulare. În primul rând ea își dă seama perfect, că slăvitul act de izbăvire colectivă din 1918, nu constituie, — nu poate constitui — un motiv de perfectă, de orientală odihnă pe laurii mântuirii naționale. Respingând cu sacra revoltă a tinerețelor o astfel de impietate, ea nu vede în această minune istorică, muiată în bogate valuri de sânge, decât un punct de plecare pentru o serie înfinită de realizări noi, în al căror duh original, stropit și de contactul prudent cu vechile culturi apusene, valorile pozitive ale trecutului ardelenesc să fie desgropate evlavios și generos aruncate în largul vieții publice românești. Să nu ni se arunce în obraz, de aici sau de altundeva, că de două ori milenara mucenicie a Ardealului e stearpă în tradiții autohtone, în linii de orientare, din ale căror premise justificative să nu mai putem făuri concluzii practice pentru momentul actual. Astfel de

tradiții scumpe, călitate în dramatismul celei mai sângeroase experiențe, se găsesc din belșug dincoace de Carpați și oricât de modeste le-ar fi fost formele de manifestare în trecut, reînvierea și scăldarea lor în spiritul vremilor de azi, departe de a însemna o pângărire de morminte, constituie o datorie, mai mult, o obligație morală. Să anticipăm unele din aceste tradiții? Nu. O vom face treptat, în ritmul aprig al acestei spovedanii periodice. Totuș, **Ardealul tânăr** mai e dator cu o lămurire. Răscolind cucernic și fructificând aceste valori și tradiții genuine, în funcție de necesitățile noastre actuale, el nu vrea să însemneze o simplă bisericuță gotică de inspirație mărunță, regionalistă, un mănunchiu de mizere perspective intelectuale, definite exclusiv din punctul de observare al propriei sale clopotnițe. Finalitatea ultimă a străduințelor lui spirituale va rămâne, atât cât îi va fi dat să existe, **cultivarea conștientă a ideii naționalismului organic**, singura îndreptătită să disciplineze armonios toate eforturile, toate aspirațiile noastre. În această privință, în loc de oricare altă dovadă, ajungă clipa simbolică în care revista s'a zămislit în capul întemeietorilor: a 11-a aniversare a înfăptuirii României-Mari.

ARDEALUL TÂNĂR.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

9

Ardealul și democrația.

Pornim la drum îmbărbătați de farmecul unei convingeri absolute: dintre toate provinciile românești Ardealul poate revendica, mai îndreptățit decât oricare alta, titlul de glorie al unui vast, generos și neîntrerupt instinct democratic. Dacă democrația vrea să însemneze guvernarea poporului prin sine însuși — și aceasta este definiția științifică a democrației — dacă democrația e tot una cu semeața hotărâre a mulțimilor de a-și croi singure, după misterioase îndemnuri colective și printr'un elementar iuu și de solidaritate propriul lor destin, atunci Ardealul, respectat de mulți, dar înțeles de puțini, e cel mai clasic vehicol geografic al acestui concept.

Banalii neștiutori, hibridele avorturi ale altor tradiții răsuflăte sau perverseii cu aere de patroni spirituali ai națiunii să-și îndrepte într'un moment de luciditate voită, privirea spre trecut și se vor vindeca de îndoială, întocmai ca slăbănogul coborât în lacul Vitezda... Iar dacă năvalnicele patimi ale actualității le-au măsluit judecata limpede, dacă furia desnădejdiei a alungat din minusculul lor creier orice posibilitate de reculegere retrospectivă, noi îi scutim de calvarul acestei pocăințe, le cruțăm osteneala și-i plimbăm, din propria noastră generozitate, dealungul veacurilor de sbucium. E o datorie a noastră față de toți minorii silogismelor istorice ale acestui neam.

Noi credem că gustul pentru democrație al mulțimilor românești din Ardeal începe cu două-trei veacuri după capitolul plămă-

direi noastre etnice. Atunci când la capătul scursorilor răsăritene cari ne-au învolburat existența după gestul de resemnare al împăratului Aurelian, providința ne-a adus pe cap pe mustăcioșii descendenți ai ducelui Arpad. Știți ce s'a întâmplat atunci. Instinctul prădălnic al acelor incorigibili hoinari ai stepelor aziatice a fost îngenunchiat în lupta dela Augsburg, iar cu o jumătaie de veac mai târziu papa Silvestru al II-lea le-a atârnat de gât cruciulița faimoasei misiuni apostolice. Au pătruns deci, odată potoliți, în Ardeal, tulburând cu resturi de alaiu păgân, pitorescul cnezatelor și al voevodatelor românești. Incetul cu încetul libertatea ne-a fost iobăgită, dreptul uzurpat, instituțiile copiate, iar căpeteniile noastre firești, dezarmate de spiritul feudal al timpurilor, mulcomite prin titluri și donații regale, au îngroșat treptat-treptat rândurile asupritorilor. Muțenia izvoarelor istorice asupra acelor vremuri de restrîște ne înfioară, dar tocmai această ireparabilă tăcere ne desvălește taina condițiilor de incomparabil dramatism, în cari s'a desăvârșit procesul de decapitare a mulțimilor românești. Ajungă deci atât: dintr'o unitate etnică promițătoare, în drum spre-o firească diferențiere socială și în a cărei conștiință intimă tresăreau îndepărtate ecouri de mândrie daco-romană, ne-am transformat, — banal capriciu al fatalității — într'o simplă gloată de orfani. Dar gloata, mucenicească gloată a văduviților de noroc, n'a dezarmat. Dacă procesul de evoluție politică i-a fost trunchiat, dacă corpul i-a fost răstignit pe crucea tuturor schingiuirilor feudale, sufletul i-a rămas întreg. S'a aplecat mîhnit asupra propriei sale nenorociri și s'a închis aproape ermetic în bastionul celei mai legendare rezistențe pasive. N'a evoluat decât încet, dar s'a imunizat, în vârtejul amar al tuturor batjocurilor, față de toți călăii propriei sale independențe. Și a mai săvârșit o minune a descoperit mitul solidarității, originea oricărui sentiment democratic. Sfios și vag la început, strălucitor ca un luceafăr mai târziu, acest mit i-a luminat toate răspântiile mării de seamă ale istoriei. Balsam răcoritor peste rănile pururea deschise, el i-a îndulcit des-nădejdea și tot el a îndemnat-o să muște, când paharul se umplea, din riscul încăerării cu destinul. În asemenea cazuri, în vestitele răscoale țărănești, teribile răbufniri împotriva autocrațiilor, el izbucnea apoi în mistuitoare flăcări de revoltă învăluitoare, pârjolind câmpii, dărâmând castele, căutând spre beregata opresorilor de alt neam. Au venit apoi, în veacul al XVIII-lea, persecuțiunile religioase, pângărind ultima-i citadelă neprofanată: a'tarul credinței strămoșești. Murmurul năprasnic al protestului ei împotriva acestui act de cea

mai autentică barbarie iezuito-austriacă clocotește mai bine de-o jumătate de veac, iar spre amurgul acestui veac văzduhurile Ardealului sunt înroșite de purpura de sânge a răzmiriței lui Ioan Ursu din Albac. Cu puțin mai târziu un episcop român aprinde, în numele ei, văpaia democrației ofensive în trufașa dietă ardeleană, formulând răspicat catehismul începuturilor noastre de redeșteptare, vărând spaima în ciolanele tuturor îmbuibăților și anticipând epopeea ascensiunii noastre ulterioare. Așa s'a desfășurat, dealungul veacurilor, trudita noastră existență: într'o permanentă încheștare cu pătura suprapusă, într'o neîntreruptă persistență în originalitatea noastră etnică. Că strigătele de revoltă periodică ale acestei originalități au fost înăbușite în piepturile țărănești prin gemăte pe roată sau prin hidosul spectacol al spânzurărilor în masse, e adevărat, dar tot atât de adevărat este, că uriașa încordare a zămislit în măruntaiele noastre rodnică credință în izbăvirea prin străduinți colective, prin participarea directă a tuturor la orice etapă de progres.

Anul 1848 a dat, însfârșit, acestei gloate cu obrajii pârguiți de suferință certificatul propriei sale maturități politice. S'a produs atunci miracolul adunărilor dela Blaj, unde iobăgimea românească, mai numeroasă decât cucuruzul brazilor, a sfâșiat în bucăți pecețile privilegiilor de rasă. S'a încins un groaznic măcel, s'a năruit, pentru un timp măcar Bastilia fărădelegilor sociale, superba catapiteasnă a trufiei ungurești, clătinată de pământul care și-a burzuluiit cojocul s'a despicat în mii de puzderii ridicole. „Inteligența“ s'ar fi zbatut însă în zadar, dacă mulțimile românești nu i-ar fi indicat, printr'o quasi unanimitate de prezență, celebrele concluzii juridico-politice. S'ar fi înecat în ridicolul unei mascarade revoluționare, provocând hohotele de răs sarcastic ale genialului Bem. Epizodul lui Ioan Dragoș, ciopârțit de Moți în spasmodice fășii de carne, a dovedit apoi, că cei ce umblă cu doi bani în trei pungi, cine nesocotește năpraznica lor voință, își iscălește singur sentința de moarte. Cine ar îndrăzni să susțină, că la temelia întregului fenomen revoluționar n'a prezidat un tumultuos și ireductibil instinct democratic?

Dar iată și-o altă dovadă: fericitul epilog al războiului mondial ne-a adus soia lui Wilson Ne-a trimis ramura de maslin a prilejului de auto-determinare, ne-a cerut ratificarea acestei porniri sufletești elementare. Ați fost atunci la Alba-Iulia? Ați văzut minunea solidarității de rasă curgând în mii de șiroaie spre Mecca Românească? A fost suficient un singur cuvânt de ordine din partea conducătorilor ca văile Ardealului să răsune prelung și înfundat.

A fost deajuns o schițare de apel pentruca sute de mii de gâtlejuri încordate să răspundă afirmativ, în senzul propriilor lor trebuinți blândului apostol american. Nimenea n'a întrezărit mai cucernic, mai limpede, mai covârșitor de emoționant decât țărâניה noastră simbolul eroului necunoscut de dincolo de munți, esența rezumativă a celor 800.000 de mii de iluminați. Robustul bun simț al mulțimilor ardelenesti s'a orientat încă odată, precis, în haosul evenimentelor, a despicat energic învălmășa'la tuturor șoaptelor, tuturor ademenirilor.

Ardealul a dovedit atunci, că democrația lui nu e de origine cărturărească, nu e clocită de capete mai mult sau mai puțin ilustre, n'are trebuință de târcoale estetice în jurul idealului național pentru a acționa cu o fulgerătoare iuțea. Orientarea îi venea din taina propriului sânge, din imperativele categorice ale unei tradiții seculare.

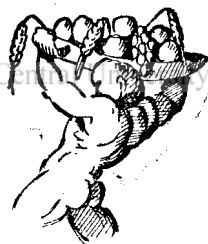
Am reîmprospătat aceste crâmpie de zbcium, fiindcă, în primul deceniu de înfrățire general-românească, această zestre sufletească a Ardealului a fost profund nesocotită. Vremelnicii cărmaci ai noului stat român i-au neglijat caracterul mesianic, aplicându-i spre propria lor pierzanie cămașa de forță a unor artificii, de culise demne de cele mai întunecate tradiții fanariote. Unei normale evoluții politice i s'au substituit combinațiile oculte, zidurile chinezești ale tuturor bâiguelilor de concepții anti-istorice. Rezultatul? La moartea lui Ionel Brătianu, care ar fi putut intra în Panteonul românesc fără cunoscutele decepții, pe culmile dealurilor ardelenesti s'au aprins focuri de bucurie, întocmai ca la răscrucile epopeei de acum trei sferturi de veac. Deci Ardealul a rămas acelaș. S'a bucurat sincer de faptul Unirii, dar n'a renunțat, de dragul nici-unui aventurier, la demnitatea de-a trăi activ, solidar, povățuit exclusiv de sănătoase îndemnuri colective.

Iată acum și concluzia.

Acum un an dârza voință democratică a Ardealului a învins și să sperăm că această biruință, care a măturat din drumu-i triumfal toate fantomele sinistre ale trecutului, e definitivă. Insaș logica suspectă a dușmanilor ei neînduplecați, logică de contabili de provincie sau de poeți răsuflați, pare a-și ascuți urechile acum la șoaptele ei străvechi. Biruitori și învinși, pățimașii actualității și spectatori indiferenți ai tuturor timpurilor s'au muiat în fața unui spectacol de forță populară de-o atât de epică maiestate. La rândul

nostru, noi cei tineri nu putem decât să-i închinăm cel mai neprihănit imn de slavă. Să-i apreciem valoarea național-educativă, să-i pipăim toate sensurile pozitive. Să descifrăm din această cheie de boltă a trecutului ardelenesc toate obligațiile morale. Căci altfel de obligații există. Prima este aceea de a-i verifica, prin truda unor cercetări obiective, continuitatea istorică. A doua, aceea de a-i îmbrăca scheletul sumar în formele adecvate ale ideologiei științifice care-i definesc și justifică rosturile sociale. Și a treia, cea mai sfântă dintre toate, obligația de a-i ciocăni adevărul elementar în toate capetele întârziate. Avem doar o credință nestrămutată: Ardealul abia deacum înainte este chemat să-și reverse (darurile bogate în cuprinsul fruntariilor românești.

N. BUTA

BCU Cluj / Central Library Cluj

Horia.

de jos
te-ai ridicat, drept, pietros, viforos,
 pentru moți,
pentru cei săraci și goi, pentru toți...
și-ai despicat în două istoria, —
 țaran de cremene
cum n'a fost altul să-ți semene,
 Horia!...

te-ai desprins aspru din gloată,
 cu obraji supti
 cu ochii crunți,
 să lupți
 să nfrunți

din sălbatici-ți munți: —
oștile craiului, temnițe, roată...
ai vrut să spinteci pe munți, pe văi,
largi, netede, slobode. căi

 pentru ai tăi

Cei mâncați de străini, despuiati

 de biruri, de sbiri.
 de rele orânduiri...
 și ultai
 de regi și împărați

pân' la Bălgrad pe roată, —
uimind călăi, nemeși, gloată
ți-ai bătut neschimbat sub tundra săracă
aceeași mare, ne nfricată inimă romano-dacă...
duhul tău trăiește încă treaz în munți
și va trăi dârz pân' vor domni peste moți,

 zbiri crunți
 și mișelnici despoți...
 uriaș domn

pe-al adâncurilor noastre sfâșiat somn,
pe-al răsăriștelor roșu praznic, —
mai roși-vei oare vreodat', năpraznic,
acestui neam — viața și istoria, —
tu,
munte
al vrerilor noastre celor mai crunte,
Horia ?! . . .

A. COTRUȘ.

*) Din volumul de poezii *Mâine*.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Nebunul de Nică.

Fiecare sat își are nebunul său, iar unde nu este îl fac oamenii, căci mulți numai așa se simțesc sănătoși, dacă știu că sunt alții nebuni.

Nică, în câteva nopți se rugase lui D-zeu. Se ruga așa cum știa el, cu voce plângătoare și gesturi îi cerea lucruri precise: pâine pentru el și sănătate pentru turma de porci.

Glasul îi era plângător și Nică, rugându-se, părea muncit de puteri necurate. Cu vremea își uita însă că se roagă și începea să spună o poveste lungă și încurcată, în care-și amesteca viața și turma. Rămânea apoi imobil înaintea colibii, și se uita țintă la câte-o stea, în dosul căreia bănuia lumina raiului. Cu această lumină în el adormia liniștit. Știa că va veni o zi în care va fi și el acolo, căci în viața lui nu lovise nici măcar un câine. Dormia împăcat și d'mineaua când se scu'a, înainte de răsăritul soarelui, pornia pe ulițele satului, suflând din bucium. Sunetul surd, din buciumul pământesc, deschidea porțile și porcii năvăleau din toate părțile, voioși de întâlnire.

— Domol, domol, fiii tatii, să nu vă schiopați...! încet să vie și necăjitul de negrușor în urma noastră... El are numai trei picioare, că ieri l-a mușcat Sura, nu ar mai răbda-o D-zeu sfântul...

Apoi ducea din nou buciumul la gură, sufla și apa îi mai sporea cu un val.

La casele unde porcii întârziu încă se oprea :

— Aștia iar dorm. Ce-or fi făcut asară? Lele! Nu aud.

Se așeza apoi în porțiță și buciuma. Sunetul sbârâna ca și cântecul unui cocoș în prag.

Când turma era completă, ieșind din sat, plecau toți în sus.

Nu făcea deci nici un rău Nică, dar satul n'avea nebun și pacostea a căzut pe el.

Era într-o Duminică seara. Nică își făcuse rânduiala ca totdeauna și cu capul în pământ, mergea vorbind singur, sau poate cu rotogoalele de floarea soarelui, cari străjuiau drumul.

— Bine mă Nică, bine, da mâne trebuie să-i duci mai încolo... Pe aci nu mai e nimic, pare că a trecut focul, ... nu mai ai de ce prinde...

Din ușa crâșmei a pornit cineva să strige după el.

— Uite, mă, ... nebunul urlă noaptea la lună... Ține-l mă!..

Nică s'a oprit să se uite înapoi. În ușa crâșmei lumea s'a înmulțit și glasurile cari strigau erau tot mai pline. Cu timpul toată crâșma urla...

Omul și-a făcut cruce și a plecat înainte, dar de atunci pacea lui s'a sfârșit.

Seara când intra în sat înaintea lui era turma de porci, iar înapoi turma de copii.

— Uu, ... nebunul, ... Luați-l mă!.. U, u, u...

Ulițele urlau și din toate curțile, pe măsură ce intra un purcel, ieșia un copil, care îngroșa ceata. Nică nici nu se uita la ei, dar dela o vreme începură a curge pietrii în urmă. Il trăgeau de haină, îi furau pălăria și în amurg cu ceata după el, Nică părea și mai nenorocit.

Hainele vechi, petecite de sute de ori, părăiau și căpătau aripi, fără pălărie i se vedea capul chel, păstrând pe câte-un loc smocuri mari și murdare de păr.

Când nu mai putea, se întorcea înapoi și se învărtea odată cu bățul printre ei. Atunci ceata se rărea în semicerc împrejur și chiuiturite ieșiau mai vii din piepturi.

Incercase totul, dar n'avea cu cine vorbi. Dacă lar fi ascultat cineva, s'ar fi înduioșat.

— Da eu ce v'am făcut? Nimic mă copii. Sunt om bătrân și-i păcat să mă batjocoriți așa... D-zeu de sus vede, el știe tot. El se uită în jos prin sclipirile stelelor... Li păcat să nu mă lăsați în pace...

Dar Nică n'avea cu cine vorbi și satul întreg îl poreclise pentru totdeauna.

Trecând timpul suferința devenise de neîndurat. Trebuia să o spună cuiva și o spunea tot lui D-zeu, căci el singur îl asculta. Glasul îi era și mai rugător, cu plânsuri lungi și tânguiri, pânăce își istovia necazul.

Oamenii credeau tot mai mult că Nică e nebun și erau nemulțumi, i că-i ghiciseră boala. Copiii veniau după el până în curte, urlau în drum, intrau după el...

Asta era prea din cale afară. Omul era blajin, dar nu mai putea ierta. Într-o seară, un țânc mai răutăcios, a intrat după el în colibă. Nică l-a trântit jos, l-a închis și a dat apoi foc din toate părțile, adăpostului moștenit din bătrâni.

El nu omora, dar voia ca Dumnezeu să facă dreptate. La vederea flăcării copiii s'au împrăștiat ca puii. Nică, rămas singur, privia liniștit flacăra cuprinzându-i coliba întreagă. N'avea în ea nici lămpi, nici penanțe. Nimic nu-l lega de ea și de vatra în care de abia se putea încropi iarna la foc.

Ce a urmat după asta nu mai știe. A văzut întreg satul venind în curtea lui, ca la îngropăciune. Era sfadă mare, au spart ușa, cineva l-a lovit.

Cu asta s'a sfârșit, oasele i s'au înmuiat, capul i s'a întunecat și cortina conștiinței i-a căzut peste pălălaia în care ardea coliba.

S'a trezit târziu, spre jumătatea verii. Mușchii vineți și durerile trupului, îl făceau să bănuiască bătaia. Altfel nu se putea, dar Nică nu știa nimic, fiindcă el dormise buștean... S'a amarât puțin când a văzut seara intrând porcii cu altul, dar i-a trecut.

Și din om cu rost, Nică a devenit cerșetor. De mâncare căpăta destul, căci femeile erau darnice, și ca să aibă cu ce-și trece vremea, își făcu o colibă pe deal, de unde vedea satul și turma, păscând printre buruienile roșii.

Era aproape să uite, dar într-o zi totul a fost reînnoit. Ceata de copii, uitând întâmplarea, s'a format din nou, întâi timidă, apoi tot mai îndrăzneată, ca și înainte. Hoinărind pe stradă fără lucru, Nică acum părea cum se cade nebun. În sat nu se mai îndoaia nimeni. Desperat, omul fugi la colibă în deal și începu a blestema. Ar fi vrut ca satul întreg să fie potopit cu foc și pucioasă.

— Adă, Doamne, foc! Arde-i până la oase!...

Peste dorința omului, căzu un durduit de departe... Nică îl savură cu ochii închiși, apoi se rugă și mai mult. Avea siguranța că el aduce furtuna. Trebuia să vie, se vedeau nori gri...

Începuse a fulgera. Turma de porci speriată fugea către sat, un porc se perduse de turmă și rămase pe deal. Nică se revoltă.

— Ce mai porcar! Țsta nu pricepe nimic...

Sătenii coborau dela câmp.

A început a durdui întâi departe, apoi tot mai metalic și mai deschis. Cu timpul, cerul, cânta pe claviatura întreagă. Clopotul bisericii de abia se auzia, bocind în dungă, printre fulgere.

Ploaia pornită era repede, cu vânt și cu gheață. Bătea dinspre apus și cădea pe sat oblic, ca o pădure de bice. Nică era mulțumit. Dumnezeu îl răzbuna cu vârf. Frunzele cucuruzului, steaguri sdrențuite de furtună, lăsau cocianul gol... Furtuna suna îngrozitor.

Printe tunete și sunet de clopot, Nică auzi un guțat. Era undeva aproape. Scoase capul afară din colibă și se uită. Porcul se oprise în bătaia gheții, guța și aștepta moartea.

Nică fugi după el. Puțin numai și ar fi fost prea târziu.

— Ii Sura, săraca. O bătut-o în cap. Bine că n'o murit, să-raca copilă...

Cu fața pe coama ei, Nicșia uitase de furtună și de sat, dar furtuna nu își uitase de el. Cu un șgomot puternic șatra lui se prăvăli la pământ Sura rămase acoperită,, iar el se rostogoli afară, în ploaie...

În turburarea de afară nu se mai putea vedea nimic. Norii se coboriseră aproape de pământ, jos era întuneric ca noaptea. Nică își acoperi capul cu palmele, închise ochii și se lăsă în voia sortii. Era lovit la mâini și din cap îi curgea sânge.

După întunericul furtunii, veni întunericul nopții. Nimic nu mișca, Nică era ca amorțit.

Dimineața era luminată. Bătuse vântul și pe cer mai erau atârnați numai câțiva nori, trofee inofensive, fluturate de albastrul de sus.

Satul, în vale, încă dormia, se vedea însă de sus cum fusese spălat. Clăile și cele mai multe coperișuri, aveau o singură direcție, păreau pălării în mișcare.

Răsăritul soarelui se mira că în prima dimineață pe care o văzuse, Nică zăcea la pământ, cu fața în jos, cu o mână la cap, iar cu alta în coama bogată a Surei. Ochii i se închiseră pentru totdeauna, ascunzând o ultimă licărire de fericire. Oamenii nu-l mai supărau. Era treaba lor să-i zică nebun. Înaintea lui Dzeu și a furtunii erau și ei mici și neputincioși.

Când s'a făcut ziua bine, jos au început a suna buciumele. Chemau. Sura s'a ridicat atentă, a întors râtul prin văzduh, apoi a început a scormoni pământul proaspăt, dând la o parte lut și petricele frumoase. Avea o datorie de împlinit. Iar lângă ea, nebunul de Nică, aștepta liniștit.

O. F. Popa.

Drum mărunt.

Prietene,
îți ai aduci aminte?
În ochi ne-ardea lumină ne 'ncepută
și limba nu ne încăpea 'n cuvinte.

Când trup de cremene purtam subț pași
și ochii schinteiau oțel în soare,
ce zid de gând mai stăruia vrăjmaș
subț vrerea noastră-atot cutropitoare?

Văpaia din priviri ce s'a făcut?
Avântul de săgeată, cine,
cine
ni l-a 'ndoit pe drum îngust de lut?

Ce ochiu semeț, ce braț ne 'nduplecat
a risipit pe câmpuri și pe drumuri
zulufii celor optsprezece ani
și trupul drept, și gândul, sbor rotat
spre cerul numai prieteni și dușmani?

Năluca iar a răs prin vremi, amar.

Prietene,
îți mai aduci aminte?
Pe-atunci purtam aripi și beam nectar
și limba nu ne încăpea 'n cuvinte...

... Azi,
acelaș drum mărunt, al tuturor,
acelaș crug de soare și de stele,
iar gândul — vultur săgetat în sbor,
și-a ostoit svâcnirile rebele.

Lăuntric ochiul zarea și-a răsfrânt,
și gândul nu mai stăruie catarg.
Acelaș drum, mărunt, lângă pământ,
cuvântu-i gol ca un sicriu prea larg.

Curgând mărunt,
comun,
ca orișicare,
doar inima se mistuie subț jar.

Tăios, — a hulă sau a remușcare? —
Năluca iar a răs prin vremi, amar.

TEOFIL BUGNARIU.

Georges Clemenceau.

„Pan ne poruncește. Trebuie să luptăm. Acțiunea este principiul, acțiunea este mijlocul, acțiunea este scopul. Acțiunea dărză a fiecărui om pentru semenii săi, acțiunea desint resată, superioară copilăreștilor gloriole, răsplătirilor aduse de visurile de eternitate, precum și bătăliilor pierdute sau morții neînvinse, acțiunea în evoluție de ideal — iată singura putere, virtutea întreagă.

Clemenceau : *Le Grand Pan.*

S'a închis mormântul peste un uriaș al vremurilor noastre. Cel care în viața lui de aproape un veac, s'a temut de moarte mai puțin decât de orice — a fost răpus și el de sinistra crăiasă a destinelor noastre.

S'a coborât liniștit în mormântul din Vendeea lui dragă. Dela viața de dincolo nu mai aștepta nimic. Pentru că suprema lui credință și-a pus-o în viața pământească. Nu pentru a-i stoarce delicia și a i-le consuma liniștit, ci pentru a o biciui într'o luptă necontentită. Luptă aspră, îndărătnică, pas de pas, fără teama vreunui obstacol. Cu cât adversarul era mai puternic, cu atât pieptul lui se desfăcea mai zdravăn, cu atât mai mult încheștarea îl ademenia. Ii plăcea mai de grabă să fie învins de un adversar ireductibil decât să asiste impasibil la o războire.

Ultima lui dorință a fost să se coboare în mormânt, fără parădă și fără discursuri. Să se piardă în murmurul etern, al naturii, să devină un strop de viață în vinele Marelui Pan... Dar oamenii, pentru păstrarea și mărirea bunurilor spirituale ale cărora a luptat, n'au putut tăcea. Dela un capăt la celălalt al lumii, prieteni și neprieteni au plecat steagul în fața trecerii lui dintre cei vii. Legendele l-au luat pe aripele lor primitoare — să-l crească și mai mult... Istoria i-a deschis porțile, pentru a-l ridica pildă generațiilor viitoare.

Georges Clemenceau și-a îndeplinit cu îndărătnicie datoria lui de om. Nu toți ne-o știm îndeplini asemenea. De aceea e bine să cunoaștem frământata lui viață.

Georges Clemenceau a fost amestecat, peste o jumătate de secol, în viața publică a patriei sale. În această viață s'a dovedit, înainte de toate un democrat desăvârșit, un parlamentarist convins și un patriot înflăcărat.

În momentul în care moare cel puțin două — cele dintâiu — din idealurile vieții lui au început să-și diminueze valoarea în

ochii popoarelor civilizate. Trebuie să ne întoarcem spre pilda vieții lui pentru a învăța să le adorăm din nou și a le stoarce tot ceea ce ne pot da și nouă, celor cărora ne-au dat foarte puțin până acum.

Georges Clemenceau a fost la postul de înaltă și tragică responsabilitate în cea mai formidabilă încercare de popoare a istoriei.

A prezidat o pace care a schimbat fața lumii; a fost în imediat contact cu evenimentele cari au adus întregirea noastră națională.

Iată tot atâtea motive pentru cari trebuie să ni-l amintim.

Una dintre cele mai nobile calități ale personalității lui a fost întemeierea filozofică a faptelor vieții sale. Acțiunea lui dărză n'a fost o confuză gesticulare, fără nici o legătură spirituală adâncă. El lupta cu ochii spre un ideal. „Acțiunea în evoluție de ideal“ — iată temeiul neostoitei lui svârcoliri.

Idealul era desăvârșirea personalității omenești. Crearea de posibilități pentru valorificarea tuturor indivizilor cari ascund în ei valori omenești; înlăturarea tuturor piedecilor cari împiedică dezvoltarea individului. Clemenceau a fost ultimul individualist clasic mare.

Concepția aceasta și-a sorbit-o din pământul lui natal, din istoria țării lui, din familie, îndeosebi dela tatăl său, din filozofia contemporană, dar mai cu seamă din temperamentul lui.

S'a născut în Vendeea (la 28 Sept. 1841) cea mai îndărătnică dintre toate provinciile Franței. Se cunoaște neînfricată ei opunere revoluționarilor sângeroși dela 89. Virtuțile acestea războinice ale provinciei de naștere Clemenceau le-a iubit totdeauna. Nu virtuțile ei monarhice, ci pe cele războinice, de împotrivire. Când, prim-ministru, s'a dus în mijlocul Vendeienilor a exaltat regionalismul lor: „Noi suntem Vendeieni, însă suntem ai Franței întregi, care s'a făcut cu concursul brațelor noastre, a creierilor noștri, a inimilor noastre. Fără îndoială noi vrem să păstrăm Franța, Franța întreagă, însă noi vrem să fim Francezi cu toate trăsăturile unei individualități regionale care ne este dragă, cu tradițiunile noastre, cu moravurile noastre, cu obiceiurile noastre de a gândi, cari nu se opun evoluției ideilor, așa cum se crede prea adeseori“ ... Își iubea Vendeea până a fi regionalist. Confesiunea citată poate fi rostită de orice regionalist, fără de a înceta să fie un bun patriot.

Din istoria țării lui iubea cu deosebire ultimul mare capitol, al Revoluției. O iubea întreagă — marea Revoluție. Și o considera o mândrie a Franței. Mitul Revoluției, care a crescut atât de covârșitor peste istoria țării sale, întrecând strălucitorul mit al Monarhiei, l-a covârșit și pe el. Acest mit a crescut orbitor sub îndăduitorul rege Ludovic Filip. Revoluția dela 1848 care a învăluit întreaga Europă, este fiica lui. Pe oamenii acestei revoluții: Louis Blanc, Blanqui, Arago, etc., i-a cunoscut și cu unii din ei a cola-

borat la reînvierea Republicii a treia. Pe Michelet, genialul istoriograf al evenimentelor dela sfârșitul veacului al XVIII, îl recensă, cu adorație.

Napoleon al III s'a făcut lun're și punte să înăbușe splendoarea mitului Revoluției. Focul a rămas însă sub șpuza, pururea viu. Marii exilați, Victor Hugo, Louis Blanc, Quinet îl agitau mereu. Studentul Clemenceau își încălzea sufletul la acest foc.

Pe tatăl său l-a iubit și l-a avut pururea model. Medic a fost el, medic s'a făcut și fiul. Republican amenințat cu exilul după atentatul lui Orsini a fost tatăl, republican încăpăținat a fost și fiul.

Când își făcea Clemenceau studiile scientismul și evoluționismul erau în floare. El s'a dat lor cu desăvârșire, așa cum se dădea totdeauna: întreg. Pe Spencer și Stuart Mill i-a vizitat în anii tinereții. Scrierea acestuia din urmă asupra Pozitivismului lui Aug. Comte o traduce. Pe Darwin îl citește cu pasiune. Lupta pentru existență, scoasă în evidență ca o lege implacabilă de studiile lui, o vedea și el la tot pasul, aspră și nemiloasă. Filosofii aceștia i-au dat mistici mului lui revoluționar o temelie științifică. El au desăvârșit individualismul său.

Revoluția, știința și filosofia l-au făcut laic neînduplecat. Dela cei dintâi pași în viața publică s'a declarat împotriva catolicismului și pentru separarea bisericii de stat.

Toate aceste influențe s'au altoit pe un temperament potrivit lor cu desăvârșire. Acțiunea neostoită era, așa zicând, *în sângele* lui neastâmpărat. Argint viu, până când moartea l-a înghețat. Puterea-i de muncă era fără pereche între semenii lui. Când cuvântul era înăbușit, începea peana, câteodată sabia. Când cădea se ridica imediat cu aceeași vigoare. Când politica îl îndepărta — pentru scurt timp de altfel — se refugia, cu aceeași pasiune, în domeniul artei și al ideilor. Spiritul său a fost pururea gata de-a înhăța adversarul.

Temperamentul l-a predestinat pentru politică, terenul cel mai propriu acțiunii, pe care o idolatriza.

A pășit în viața publică într'unul din cele mai tragice momente din istoria țării sale. Infrângerea dela 1871, cu turburările interioare provocate de ea, și mai ales cu răpirea Alsaciei și a Lorenei s'a imprimat ca un stigmat pe sufletul generației lui. Dintre toți Clemenceau a simțit, poate, mai mult acest stigmat. De aceea s'a svârcolit, a luptat cu graiul viu și cu scrisul, prin viețile omenesți dăruite lui, a luptat cu puteri supraomenești pentru a-l rade de pe obrazul sfânt al Patriei.

În timpul tragicelor evenimente, tânărul republican e numit primar al celui mai neastâmpărat cartier parisian. Situația aceasta era să-l coste viața. Se ridică cu violență împotriva semnării rușinoasei păci. Face parte dintre cei cari aruncă ultimii pumni de țărână peste răposata monarhie a lui Napoleon al III-lea. Toate

acestea îi deschid drumul spre parlament în care și intră în 1876, pentru a nu eși decât în 1893, pentru scurt timp.

În parlament, în deosebi în această epocă a fost cel mai temut adversar al guvernelor. Marele lui prieten Georg Brandes spune undeva că Clemenceau însuși nu mai știa câți miniștri a răsturnat. S'a impus în curând ca șef al stângei radicale.

A fost un înflăcărat luptător pentru ideile republicane, pentru parlamentarism și democrație. Era opoziționist nu pentru a șicana pe adversari, ci pentru a valorifica principiile politice cărora s'a alăturat din tinerețe. Dorea o republică întemeiată pe toate clasele muncitoare ale Franței, nu o cointeresare călduță a câtorva burghezi. Dorea un parlamentarism larg și cinstit, nu o coterie de partide interesate la împărțirea unei prăzi: „Glorie țărilor în care se vorbește! Rușine țărilor unde se tace!“ — striga el adversarilor parlamentarismului, în 1888. „Dacă regimul de discuție vreți să-l veșteji, i sub numele de parlamentarism, să știți că ați lovit în regimul reprezentativ, în însași Republica“.

Apăra libertatea de cugetare și de discuție ori de câte ori i-se părea că e atinsă: „Siguranța deplină — spunea el în 1881 — nu se găsește decât în libertate. Lăsați să se atace totul... cu condiția să se poată totul apăra. Eu aș zice chiar: lăsați să se atace totul pentru ca să se poată apăra totul, pentru că nu se poate apăra, în mod cinstit decât ceea ce se poate ataca liber“.

Dreptate tuturor — iată ținta finală. O dreptate aspră dacă vreți — dar dreptate sfântă: „Omenirea s'a întemeiat pe forță. Teoreticienii dreptului au venit după aceea. În lupta care a urmat forța a fost ascunsă sub o mie de deghizări. Să sprijinim triumful dreptului, fiindcă este singurul triumf care nu crează învinși“.

De aceea a botezat organul al cărui director era *La Justice*. În paginile lui s'a ridicat odată și pentru dreptatea noastră, a Românilor ardeleni. Dar despre aceasta vom vorbi mai târziu.

Idealu de dreptate l-a făcut să pășească atât de vehement, să desvolte o activitate de gazetar atât de prodigioasă, în cursul afacerii Dreyfus.

Pentru introducerea în realitate a ideilor lui își alegea oamenii, îi ridica uneori până pe banca ministerială, iar când vedea că se despart de ea — îi răsturna fără milă. Așa a făcut cu Boulanger, de pildă.

Individualismul și solidarismul lui îl depărtau de socialism, cu toate că mult timp a fost șeful extremei stânge și a colaborat cu șefii socialiști. Cu idolul socialiștilor, Jaurès, a împletit epocale dueli oratorice asupra libertății individuale și a luptei de clase.

Afirmarea socialismului l-a determinat, cred, și mai mult, să se definească și să-și traducă în realitate ideile. Astfel ajunge ministru, apoi președinte de consiliu în 1906. O guvernare de trei ani — neasemănat de lungă pentru Franța. O guvernare plină de peripeții interne și externe pe cari Clemenceau le bravează cu curaj și perspicacitate.

În acest timp își desvăluie în repetite rânduri căldura lui patriotică. Fragmentul citat mai sus, în care își mărturisește dragostea de Vendea e din această epocă. Dar ascultați a'tul, tot de atunci în care e vorba de Franța: „Dacă e o țară care are drept la dragostea fiilor săi și o obține dela primul suris, atunci aceasta e Franța noastră de ieri, de azi, de mâine, Franța mândrilor noștri strămoși de totdeauna: Franța bunilor noștri soldați întreprizi și blânzi, pe cari cei mai neîndurați adversari nu i-a putut învinge fără să-i admire; Franța marilor noștri măiestri ai gândirii, ai celui mai limpede mijloc de expresie din câte au existat vre-odată; Franța artiștilor noștri din toate domeniile unde își găsește drum instinctul superior al unei rase înaripată pururea în căutarea unei supreme împliniri de simplitate, de claritate și frumsețe; Franța muncitorilor noștri din toate clasele, îndârjiți curajoși la lucru, așa de iubitori de căminu lor...; Franța marelui renașteri omenești îndeplinită cu ajutorul marelui nostru efort de reînnoire revoluționară în numele drepturilor individului; Franța idealismului în luptă, care a crescut cu măreție comoara strămoșească a întregii umanități.

Noi vom feri-o, vom păstra-o, vom iubi-o, silindu-ne să o lăsăm mai mare, mai înaltă, mai frumoasă, generațiilor, a căror datorie va fi de a o crește pururea în frumsețe.“

Acesta nu mai e un discurs, ci o odă...

Patriotismul lui mistic, grija pentru nevoile celor mulți, voința lui fără egal și fără teamă de nici un obstacol ori de unde ar veni, l-au făcut apt pentru a-și duce la victorie și răzbuna patria în formidabila încăerare a războiului mondial.

Providența s'a îngrijit să satisfacă din plin setea de acțiune a acestui om: în pragul morții i-a aruncat pe bătrânii dar robusții lui umeri cea mai mare responsabilitate dintre câte a fost date cuiva în zilele noastre.

Clemenceau nu s'a temut de ea; dimpotrivă și-a îndreptat par'că umerii gârboviți și și-a încordat mușchii ca un alt Hercule în fața tuturor hidrelor cari își întindeau limbile de foc spre pământul Patriei. Avea cel mai rar prilej de a lupta pentru *drep'atea*, pentru care a dus o vieață întreagă lupte mărunte; pentru *civilizația* apuseană pe care o iubea în toate fibrele inimii sale și o dorea crescută; pentru *Franța* lui pe care am văzut în ce măsură o adora.

Și a luptat fără întrerupere, cu puteri tinerești, până când victoria i-a venit. Când cobora printre soldații frontului, par'că era geniu viu al Franței, care poruncește să-ți dai pentru ea și ultima picătură de sânge; când apărea în cameră gurile cântitoare amuțeau: „Politica mea externă și politica mea internă sunt una: fac războiul; politica internă: fac războiul; politica externă: fac războiul. Nenorocita Românie a fost obligată să capituleze.¹⁾ Eu con-

¹⁾ Aluzie la pacea dela București.

tinuu să fac războiul și voi continua până la cel din urmă sfert de oră“.

De bună seamă că înainte de toate se gândea la Franța când vorbea așa. Dar se gândea și la aliații cari au sângerat cu credință pe toate fronturile Europei: „Am fi nedemni de marele destin, care ne este rezervat dacă am fi în stare să sacrificăm vre-un popor mic sau mare apetiturilor, lăcomiei turbate de dominație neîndurată, care se ascund încă în dosul ultimelor minciuni ale barbariei“ — declara el în Senatul francez, la 17 Septembrie 1918, când Austro-Ungaria făcea propunerea de pace separată.

Victoria i-a venit deplină, nu peste mult. La 6 Nov. 1918 citea în cameră condițiile armistițiului. La 8 Nov. țara întreagă spunea: „Cetățeanul Clemenceau și Mareșalul Foch au binemeritat dela patrie“...

A urmat pacea, cel mai mare conciliabul de popoare care a putut fi prezidat de un om. Asupra felului cum a lucrat din acest prilej s'au spus și critici aspre. Intr'un fragment de memoriu publicat în *L'Illustration*, îndată după moarte, „Tigrul“ înfierează pe cârtitori: Pacea ar fi fost mare ca și războiul, dacă cei ce au fost sortiți să-i aplice condițiile, ar fi făcut-o cu aceeaș îndărătnicie, cu care au făcut el războiul...

După ridicarea uriașă urmează încă o înfrângere, cea din urmă: Candidând la președinția Republicei în 1920, cade față de Millerand. Destinul a voit ca acest om să-și petreacă în desăvârșită singurătate ultimii ani ai vieții. În singurătate, dar nu în liniște. Moșneagul cutreeră continente îndepărtate, pământești și sufletești. Din acest timp ne-a rămas *Demosthene*, *Claude Monet* și cele două volume de filosofie *Au soir de la pensée*.

Moartea putea să vină de acum...

Noi Români trebuie să purtăm „Tigrului“ o recunoștință specială. Pentru că în vremuri de cumplită apăsare și-a pus ascuțișul cuvântului în favoarea noastră și pentru că a prezidat evenimente din care a ieșit România întregită de astăzi.

Când procesul Memorandului a involburat toate conștiințele drepte ale Europei, Clemenceau ne-a luat apărarea, cald și plin de convingere. Articolul scris de el în fruntea ziarului său *La Justice* este o palmă aspră peste obrăznicia ungurească. Avea prilejul să sară împotriva încălcării unui drept și nu s'a dat înapoi.

Principiul naționalităților care a fost un punct din programul politic al Franței, în tot cursul veacului XIX și XX, a găsit în el un apărător înflăcărat. Când marele războiu a oferit prilejul realizării acestui principiu în fundul sufletului său „Tigrul“ s'a bucurat. Când răspundea atât de aspru propunerilor de pace ale Austriei, de bună seamă că se gândea și la Români ardeleni.

Pacea noastră separată nu i-a prea plăcut. Dar a înțeles situația tragică în care ne găseam.

Pentru guvernanții noștri poate să fi avut cuvinte aspre. Pe popor însă îl iubea.

Memoriile cari vor apărea în curând ne vor da, poate, unele lămuriri și'n această privință.

Omagiul pe care i l-a adus opinia publică românească întreagă la trecerea dintre cei vii a fost o dovadă puternică de admirația și recunoștința pe care i-o purtăm.

Ion Breazu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Organizarea raporturilor economice internaționale.

Acordul economic al României cu Polonia.

Cel mai important rezultat al transformărilor economice din secolul al XIX-lea, din punctul de vedere al politicii internaționale, a fost crearea imposibilității, pentru o națiune civilizată, de a trăi independent. La sfârșitul sec. XVIII, o națiune având o oarecare întindere putea încă să trăiască aproape numai cu propriile mijloace: ea nu cerea străinătății decât articole având mai cu seamă un caracter de lux. Astăzi raporturile economice dintre state depășesc frontierele politice și această integrare economică mondială este una din cauzele principale ale marelui ameliorări, realizată în bunăstarea generală.

Această situațiune a determinat pe Francis Delaisi să-și pună următoarele întrebări: dacă fiecare popor depinde de celelalte pentru o parte din produsele necesare existenței sale, ce devine dogma suveranității naționale? Cum să se concilieze interdependența materială a popoarelor cu autonomia lor politică? Cum să se concilieze egalitatea democratică a cetățenilor cu ierarhia întreprinderilor și oligarhia marilor industrii?

Lucru curios: această dublă antinomie a instituțiilor politice și a realităților economice, pare a fi scăpat — spune Delaisi — celei mai mari părți a opiniei europene. Ar fi trebuit — afirmă același scriitor — să se procedeze mai întâi la revizuirea miturilor politice, naționale și democratice consacrate de o veche tradiție și la ajustarea lor după faptul nou și general al interdependenței economice.¹⁾

Acest antagonism între sentiment și fapte domină istoria ultimei jumătăți a secolului trecut: el a contribuit la intensificarea între popoare a unui spirit periculos de nesiguranță; el a dezvoltat caracterul agresiv al sentimentului național și a dat naștere imperialismului economic.²⁾

Liberul schimb este formula interdependenței economice și protecționismul este formula naționalismului economic.

¹⁾ Les contradictions du monde moderne, Payot, Paris, 1927, pag. 118—119.

²⁾ A. Violate, L'impérialisme économique, Colin, Paris, 1923, pag. 288.

Liberul schimb a adus, prin concurență, scăderea generală a prețurilor și creșterea bunei stări generale. Sistem profund pacific, deoarece făcând din fiecare popor furnizorul și clientul tuturor celorlalte, el țesea interesele lor făcându-le solidare, contrabalansând egoismele naționale și deci cultivând spiritul pacific.

Principial, luarea unei atitudini față de cele două formule, nu prezintă dificultate. Liberul schimb e mai fascinant, aportul lui la progresul general mai evident. Practic însă, și problemele economice trebuiesc considerate în primul rând din acest punct de vedere, chestiunea liberei circulații a bunurilor între state se prezintă și sub următoarea înfățișare.

Curențe puternice de opinii din țările cele mai înaintate economicește agreează și propagă principiul liberului schimb; accentuez, țările cele mai înaintate economicește. Acestea, printr'un lung și favorabil proces istoric au potențializat toate resursele lor economice; astăzi, aceste țări se prezintă ca mari țări industriale, pentru toate industriile, mari țări capitaliste, și propagă necesitatea recunoașterii de drept a acestei situațiuni, pe bazele ei de astăzi și cu însușirea unei politici comerciale generale corespunzătoare.

Ori, multe țări, — printre cari și noi — bogate în materii prime; combustibil, mână de lucru, mari piețe de consum, nu sunt prea dezvoltate economicește numai pentrucă această dezvoltare a început mai târziu decât aceea a altor țări. Deci, o pozițiune de echilibru nu poate fi recunoscută decât numai atunci când au fost încercate toate resursele unei anumite țări care se va încadra în rândul țărilor liberschimbiste cu contribuția ei specifică, adusă în cele mai bune și mai ușoare condițiuni.

În 1879, generalul Grant, fost președinte al Statelor-Unite, cu ocazia unei recepții la Manchester, unde sperau să-l convertească la liberul schimb, spuse ironic:

„Domnilor, Anglia s'a servit două sute de ani de sis'emul protecționist, l'a dus la exces și i-a mers bine; lui îi datorește toată puterea industrială, fără doar și poate. După acești două sute de ani, Anglia a găsit de cuviință să adopte liberul schimb, căci nu mai avea nici un folos dela protecționism. Ei bine, Domnilor, îmi cunosc destul de bine compatrioții ca să cred, că peste două sute de ani, când America va fi scos din sistemul protecționist tot ce se poate scoate, va merge hotărât spre liberul schimb“.¹⁾

Dealtfel, în dezechilibrul economic cauzat de război și de consecințele lui, statele au adoptat, ca armă de apărare, în politica lor comercială, protecționismul, în ciuda multor susținători înverșunați ai liberului schimb. Niciodată ideea protecției vamale n'a fost aplicată în cel mai complet înțeles ca în momentul de față; se poate spune că nu mai există astăzi nici un stat care să urmeze o politică curată de schimb liber.

¹⁾ Citat de Ch. Gide, în Cursul de economie politică, vol. II. pag. 39.

Tendința aceasta spre o protecție vamală din ce în ce mai accentuată este cu atât mai interesantă, cu cât în sesiunea de primăvară din acest an a comitetului economic al Ligii Națiunilor, consacrată politicii vamale și comerciale a statelor participante, s'a adoptat principiul micșorării zidurilor vamale și ridicării diferitelor prohibițiuni și îngrădiri comerciale. Inșă în ciuda acestor frumoase rezoluțiuni ale conferinței din Geneva sau ale comitetului Ligei, guvernele interesate nu urmează sfaturile propagate cu atâta râvnă. În toate țările se constată o creștere a tendinței spre o protecție vamală mai accentuată. Tarifele vamale sunt elaborate prefutindeni cu intenția vădită de a opune piedeci importului cu ajutorul unei nomenclaturi cât mai amănunțite.

Cu toate acestea, mișcarea completă a comerțului internațional atinge cifre enorme cari se măresc din an în an cu rapiditate vertiginoasă. Pentru deceniul 1899—1908 el a fost calculat (comerț special) la 1310 miliarde de lei aur, ceace face o medie anuală de 131 miliarde. Nu se recurge la străinătate, ca odinioară, numai pentru produse exotice și de mare lux sau pentru alte produse de consum obicinuit numai în împrejurări excepționale, cum se întâmplă cu grăul în vreme de lipsă. Mărfurile cele mai obicinuite, alimentele cele mai necesare, combustibili și materiile prime cele mai indispensabile, dau cel mai mare contingent în raporturile normale de schimb între diversele state ale lumii.

Confruntarea balanțelor plăților și a balanțelor comerciale a dovedit o deplasare importantă a debușurilor și a piețelor de aprovizionare în perioada de după război, față de anii cari au precedat războiul. „Statele-Unite și India cumpără acum mai puțin din Europa și mai mult din Azia; China și Japonia cumpără mai puțin din Europa și mai mult din America de Nord; Australia mai puțin din Europa și mai mult din America de Nord și Japonia. Comerțul se deplasează dela Atlantic spre Pacific“.¹⁾

Nu trebuie neglijat că de comerțul extern al unei țări, în afară de interesele economice strict înțelese, se leagă și un număr de interese morale și politice. La congresul lui „Verein für Sozialpolitik“ ținut la Viena în 1925, profesorul Eulenburg spunea că cei doi poli între cari se mișcă politica comercială sunt naționalismul și solidaritatea economică internațională. Probabil că cu vremea exclusivismul național-economic se va atenua, popoarele simțind tot mai mult utilitatea solidarității ce le leagă, dispărând și acele obstacole cari se cercetează amănunțit în toate conferințele internaționale.

Tratatele comerciale au atenuat exagerările politicii protecționiste spre care conducea un naționalism prea înfocat, susținut de numeroase interese pentru cari această politică trebuia să fie un izvor de profituri particulare. Convențiuni internaționale au fost încheiate pentru protecțiunea de interese cu caracter quasi-universal

¹⁾ Memorandum sur les balances des paiements et sur les balances du commerce extérieur 1911—1925.

sau pentru a ușura întrebuintărea unora dintre invențiunile noi. Fiecare guvern acordă, pentru o anumită durată, o anumită reducere a tarifului asupra unui produs strein în schimbul unei reduceri asupra unui produs național.

Grație acestui sistem, curentul internațional al schimburilor, de bine de rău, se menține. Astfel se împacă principiul suveranității naționale cu necesitatea schimburilor internaționale; însă națiunea rămâne totdeauna stăpână de a închide ecluza sau de a modifica etiajul. De câte ori un tratat de comerț ajunge la expirare, se angajează lupte foarte vii între interesele opuse, atât în interiorul fiecărei națiuni, cât și dela o națiune la alta.

Altădată, mai cu seamă, cei cari negociau erau numai guvernele și diplomații; ei aduceau nu numai preocupări economice, ci și ambițiuni politice. Uneori utilizau mijloace de presiune militară sau politică pe cari națiunea li-le punea la îndemână. Astfel unii în cari tratatele de comerț ajungeau la scadență și în cari se negocia reînnoirea, au fost aproape totdeauna perioade de tensiune diplomatică între state și războaiele de tarife degenerau uneori în războaie cu lovituri de tun. (Delaisi, pag. 340).

Și după marele război, aranjarea raporturilor economice dintre state s'a făcut tot prin tratate de comerț, însă ținându-se seama de situația economică nesigură s'a stipulat un timp scurt de valabilitate.

Profesorul Grossman în referatul său „Sistèmes de rapprochement économique“ preparat pentru conferința economică din Geneva din 1927, spune, între altele, că din 180 tratate de comerț, printre cele mai importante, încheiate din Ianuarie 1920 până în August 1926, numai 27 obligau pentru mai mult de un an, însă pentru mai puțin de 2 ani; nouă pentru 3 ani, 2 pentru 4, șase pentru 5 și șase pentru zece ani. Toate celelalte, și deci 153, pentru mai puțin de un an și unele nu pentru mai mult decât pentru trei luni. Firește că multe din ele se reînnoesc în mod tacit, dar acest fapt nu înlătură nesiguranța care apasă mereu pe cei interesați.

România a denunțat convențiile comerciale în vigoare și altele noi sunt în studiu. Noul tarif vamal la import formează baza de discuție sub raportul taxării mărfurilor ce ne vin din străinătate. Linia conducătoare în stabilirea nouilor convenții este indicată de tariful în vigoare și anume ea este de protecția agriculturii. Indirect, protecția agriculturii, cu urmările ei favorabile servește și industria națională prin mărirea capacității de consum a celei mai mari părți consumatoare a țării, plugarii. Dealtfel tariful vamal în vigoare a ținut îndeajuns seamă și de interesele acelor industrii cari găsesc temei de existență și de dezvoltare firească în țara noastră.

Se știe cum în politica tratatelor de comerț, clauza neîngrădită a națiunii celei mai favorizate, a devenit norma generală. De

fapt însă această clauză constituie adesea o piedecă în dezvoltarea traficului comercial între state. În virtutea acestei clauze, orice reducere vamală ce se acordă unei țări anumite, asupra unui sau unei serii de articole ce o interesează direct, este acordată, în mod automat tuturor celorlalte națiuni cari beneficiază de clauza în chestiune, fără ca aceste națiuni să acorde în schimb vreo compensație. Consecința directă a acestei stări de lucruri este că în negocierile în curs pentru încheierea de convențiuni comerciale, un stat care este legat de alte state prin clauza națiunii celei mai favorizate, devine foarte rezervat oricând că este vorba să acorde un avantaj vamal vreunui contractant, avantaj de care vor beneficia toate celelalte țări fără ca ele să fie ținute să acorde la rândul lor reduceri vamale.

Din această cauză, una din tendințele principale ale politicii comerciale este astăzi desbrăcarea clauzei națiunii celei mai favorizate de haina ei așa de puțin elastică. S'au și făcut încercări în acest sens. De exemplu, tratatul de comerț franco-german din 1927 cuprinde numeroase excepțiuni și atenuări în sensul unei reciprocități bine definite. Tot așa Norvegia și Suedia, Spania și Portugalia, diferite țări baltice, nu se consideră obligate să acorde clauza națiunii celei mai favorizate în plenitudinea ei. Dealt'el, Comitetul economic a Ligei Națiunilor lucrează de mai mult timp la reforma clauzei națiunii celei mai favorizate, o reformă devenită absolut necesară. Aceste considerațiuni pot fi luate în seamă la studierea convențiunilor noastre comerciale.

O convenție comercială trebuie să se întemeieze pe principiul schimbului cantitativ. Reciprocitatea valorilor schimbate e singurul principiu sănătos și sigur la încheierea unei convenții comerciale. Ideea de concesiuni reciproce între state trebuie să dispară. Schimbul nu mai poate fi considerat ca o favoare și națiunea cea mai favorizată trebuie să fie națiunea care primește cea mai mare parte din mărfurile noastre și numai în măsura schimbului pe care noi îl putem face cu statul contractant.

România a încheiat la 4 Sept. 1929 acordul economic provizoriu cu Polonia; acest acord economic a fost încheiat pe timp de un an în care interval se va închea și convenția comercială.

Factorul sentimental — prietenia dintre cele două națiuni — a ușurat stabilirea acestui acord; dealtfel și mari interese politice întrețin o comunitate de sentimente bine încheiate pe o armatură de interese. Determinismul geografic a stabilit de multă vreme o puternică linie economică între Marea Baltică și Marea neagră, între Nordul Europei și țările Levantului. Împrejurări neprielnice au stânjenit timp îndelungat circulația mărfurilor pe această cale naturală de tranzit. De mult, carele pline cu țesături și unelte de agricultură și casnice pornind din Lemberg ajungeau în 20 zile prin târgurile Cernăuți, Iași și Tighina până la portul Caffa depe Marea Neagră, de unde îndrăsneți corăbieri genovezi le transportau în lumea mare. Încă din timpul lui Alexandru cel Bun carele adu-

ceau mărfuri genoveze dela antrepozitele din Monte Castra (Cetea Albă) ca apoi să pornească împreună cu cerealele și vtele moldovenești spre Colomea, Lemberg, Varșovia sau mai departe spre Dantzig, Lipsca și Hamburg.

Marele război restabilind echilibrul normal între națiuni, refacerea vechei căi economice dintre Marea neagră și Baltică este posibilă și chiar absolut necesară.

Deși țări agricole, România și Polonia nu își fac concurență pe piețele streine deoarece fiecare din cele două state exportă în străinătate alte feluri de produse.

Schimbul de mărfuri între ambele țări încă nu este însemnat. Statistica poloneză arată că în 1928 Polonia a exportat în România mărfuri în valoare de 54 milioane zloți și a importat dela noi de 38 milioane zloți; exportul Poloniei la noi formază 1,1% din exportul ei total și importul dela noi 2,2% din importul total.

Polonia exportă în România: textile, produse metalurgice, cărbuni, diverse mașini și aparate, produsele lemnului și importă din România: produse alimentare, diverse plante vegetale și furaje, minereuri. În ce privește fructele, România aprovizionează Polonia cu circa 30% din importul total de fructe (mere, struguri, nuci etc.)

Exportul din România în Polonia, a tins în ultimii 8 ani spre creștere, pe când exportul din Polonia în România învederează o tendință de descreștere.

De ce s'au dezvoltat atât de puțin relațiunile comerciale dintre cele două țări?

A lipsit capitalul mobil necesar exportului. S'au luat măsuri nejustificate, de ambele țări, în interesul gospodăriilor lor naționale. Politica tarifară la căile ferate, în ambele țări, a îngreunat transportul mărfurilor. Nu ne cunoaștem.⁽¹⁾

Prin acordul încheiat la 4 Sept. contractanții au hotărât să simplifice formalitățile vamale la schimbul mărfurilor, să reorganizeze comunicațiile de cale ferată, să îmbunătățească sistemul legăturilor telefonice, telegrafice și poștale. S'a convenit la reduceri reciproce de tarif pe căile ferate pentru mărfurile de tranzit, acordându-se un tarif special redus pentru tranzitul de cărbune polonez. Ideea generală care a dominat a fost aceea de a se egala cel puțin costul transportului Dantzig-Orient pe mare, cu acel al transportului pe cale terestră dela portul polonez Gdynia la porturile orientale.

Acordul crează înlesniri largi de tranzit, legând portul polonez Gdynia dela Baltica de porturile noastre principale, Galați, Brăila, Constanța. Acordul prevede înființarea de zone libere în porturi pentru intensificarea exportului și importului celor două țări. Se rezolvă favorabil problema exportului unor produse românești, a vinurilor și fructelor din Basarabia, în debușeul lor firesc care

¹⁾ A. Smutny, în Argus*Decembrie 1929, Număr special consacrat relațiunilor economice polono-române, pag. 8.

este Polonia. Trebuie menționat că prin acest acord nu s'au atins cu nimic interesele industriei noastre de cărbuni, interese cari multă vreme au împiedecat o colaborare economică cu Polonia; această chestiune a rămas să fie cercetată cu prilejul negocierilor ce vor începe pentru încheerea unui tratat definitiv de comerț.

De acest acord sunt legate speranțe îndreptățite. Rezultatele lui vor putea fi mai satisfăcătoare dacă atât noi cât și Polonia vom spori capacitatea căilor de comunicație, menite a servi circulației mărfurilor dintre cele două țări și dintre Baltică și Marea Neagră. Interesele în joc sunt prea mari pentruca îmbunătățirile să întârzie prea mult.

Acordul economic cu Polonia a fost un început. Alte acorduri vor trebui să urmeze. Problema debușeurilor produselor noastre și a importului de mărfuri ieftine este cheia politicii comerțului extern al României a cărei rezolvare completă și favorabilă este viu reclamată de nevoia valorificării la maximum a muncii românești.

Dr. Victor Jinga.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Necrolog. Incestăm cu durere dispariția dintre cei vii a unui distins gazetar ardelean moartea lui *Ion Băilă*. Durere noastră e cu atât mai intensă cu cât porunca divină l-a chemat în sânul lui Avram, într'un moment în care nu ne-am așteptat cătuși de puțin la acest tragic desnodământ. Răposatul împlinise abia 50 de ani. Îl știam vesel, iubitor de sănătoase anecdote rurale, activ la mai multe ziare din țară și străinătate când firul telefonic ne-a anunțat prematura sa trecere la cele eterne.

Originar din comuna Vale, jud. Sibiu, Ioan Băilă descindea dintr'o veche familie de preoți blajini, identificați întru toate cu nevoile spirituale ale turmei păstorite. Imprejurările dinainte de război, în care-și făcuse adolescența, nu i-au permis asimilarea unei culturi prea vaste, în schimb însă aducea cu sine, în gazetăria pe care a îndrăgit-o, toate darurile sufletului dela țară. Și mai ales darurile sufletești ale țărâniei din sudul Ardealului, o instinctivă dragoste de românism, o judecată dreaptă sprintenă, gata să distingă în orice moment esențialul din învălmășagul faptelor sociale, un stil calm, ponderat, stropit din belșug cu bunul simț al tuturor acelor care se ridică din pătura de jos. Mai adăugați la toate aceste însușiri, o seninătate olimpică în fața neajunsurilor fatale ale vieții, o eleganță morală, care i-a atras calificativul de „marhiz“ în cercurile în cari

se învărtea și veți avea icoana complexă a celui ce odihnește azi, răpus, în țărâna înaintașilor săi din preajma altarului.

Cu aceste daruri a ilustrat bunul Ion Băilă coloanele ziarelor la cari a colaborat: *Tribuna, Românul, Dacia Traiană, Dacia, România Nouă, rev. Soc. de Măine, Adevărul și Dimineața* și din când în când *Prager Presse*, unde reportagiile lui de politică internă, publicate în loc de frunte, apăreau ca model de cea mai justă obiectivitate. În ziarele din capitală, la cari a colaborat de șase ani încoace, a dus, apoi o reală cunoaștere a problemelor ardele- nești, pe cari le trata fără micimea patimilor locale, dar cu demnitate și curaj.

În fața mormântului său proaspăt să ne oprim deci o clipă și să rostim un creștinesc: Odihnească în pace!

Un monument al Unirii. Vă aduceți aminte? Erau așa de mulți, încât cetatea-simbol a pătimirii și izbăvirii noastre abia mai putea să-i cuprindă. De mult n'a mai răsunat văzduhul românesc de atâta cântec și chiot de bucurie. Pentru a-și afirma sentimentele și vrerile de solidaritate nația și-a desfundat tainițele energiilor și ne-a înmărmurit cu vigoarea lor miraculoasă. Au alergat de pe toate cuprinsurile românești, dar mai ales din văile și munții Ardealului și Banatului. A fost cea mai splendidă manifestare a „gregarismului“ ardelenesc, cea mai formidabilă

palma peste obrazul acelor cari s'au îndoit de unanimitatea sentimentelor daco-româneşti în provincia de dincoace de Carpaţi. Pentru noi cei al căror suflet a crescut subt soarele românismului întregit, icoana acelei sărbători va fi pururea sfântă. Dacă numai atâtă se făcea pentru o nouă pecetluire a Unirii şi era destul. Naţia a arătat lumii care e porunca cea dintăiu a existenţii sale naţionale. Acesta a fost rostul principal al sărbătorii; şi el a fost afirmat în proporţii epice.

Dar cei cari şi-au pus la inimă reuşita cât mai strălucitoare şi trainică a acestei sărbători nu s'au mulţumit cu atât. Au vrut o revizuire a comorilor spirituale şi materiale ale Ardealului, o concentrare şi o dăruire a lor românismului pentru a le cunoaşte, a le preţui şi a le transforma în energii creatoare de cultură. Acesta a fost cel dintăiu rost al monumentalei monografii „Transilvania, Banatul, Crişana, Maramureşul (1918—1928)”, din care primele două volume erau oferite ca o ofrandă de preţ la sărbătoarea dela Alba-Iulia, iar al treilea volum a fost terminat acum.

Opera aceasta e un impunător monument al Unirii, ridicat de spiritul românesc. A o aprecia în această scurtă notă ne este imposibil. Noi subliniem aici numai *evenimentul* apariţiei. Asupra cuprinsului vom reveni în reperiute rânduri în nr.-ele viitoare. Paginile ei gem de mulţimea faptelor şi informaţiilor absolut indispensabile pentru oricine vrea să cunoască imensul izvor de bogăţii şi energii care este Ardealul.

Şi adăugăm un cuvânt: Unde poate fi descoperit regionalismul în această monografie a Ardealului? Precum la Alba-Iulia toate vrerile au fost pentru naţia întregită, aşa şi aici totul a fost scris intru preamărirea românismului.

Când strugurii sunt acri... Cunoaşteţi furia cu care gazetele de gască, mai mult sau mai puţin oligarhică, se năpustesc asupra cetelor de voinici în toiul de organizare. Cu o suspectă „vigilenţă patriotică” şi cu o duioasă „îngrijorare pentru libertăţile româneşti”, aceste gazete ar voi să ni-le prezinte ca pe nişte adevărate nuclee revoluţionare gata să împungă la nevoe şi să întroneze, când li se va cere, paradoxul „dictaturii democratice”. Această furie apocaliptică, demnă de alte scopuri mai frumoase, este pe cât de inutilă pe atât de nemotivată. Originea ei trebuie căutată exclusiv în neputinţa organizaţiilor politice, pentru cari aceste ziare se dedau la cele mai desmăţate exhibiţii, de-a înjgheba organizaţii tinereşti similare. Căci înafară de câţiva romantici visători de ciolane grase, ademeniţi de cele mai necontrolate promisiuni, nici un tânăr cu bun simţ nu răvneşte la „oţelitism” sau „vestitorism”. Iată deci buba: sunt acrii strugurii...

Doar înseşi aceste organe de presă, cuprinse de-o jalnică disperare, sunt în clar cu spiritul eminamente pacific în care sunt organizate asociaţiile tinereşti amintite. Căci atât din declaraţiile oficiale ale organizatorilor cât şi din statutele pe temeiul cărora se face organizarea reiese clar, că scopul esenţial al noilor înjghebări este acela de-a da tineretului nostru de la sate o *superioară conştiinţă civică*, o *luminată educaţie patriotică* şi-o cât mai aleasă creştere fizică. Sunt aceste intenţii laudabile vrednice de atacurile desnădăjduite ale unor gazete de-o probitate arhicunoscută? Dincontră. Ele nu pot decât să ne bucure. Să nu se uite apoi, că astfel de organizaţii tinereşti sunt în cea mai pură tradiţie ardelenescă. La toate coticurile istoriei ardelenesti tineretul şi-a dat, spontan şi generos, contribuţia, dărâmandu-şi

tat-trepat străinismul cutropitor și ostracizând prompt și neînduplecat lichelismul din propriile sale rânduri. Voinicii de azi nu sunt deci altceva decât roadele unei tradiții scumpe, la care nu vom renunța de dragul nimă-nui. Ajungă deocamdată atât.

Provocările Ungariei... Guvernul anacronic al contelui Bethlen din Ungaria își face de cap. Și după el își face de cap aproape toată ungarimea. De zece ani, de când biruința noastră și a aliaților a redus Ungaria la justele sale proporții, vecinii noștri dela Apus se agită, fac clăbuci de spumă revizionistă la gură și nu pierd nici un prilej de-a ne ataca. Posedați de duhul „Ungariei Milenare” și doritori de-a evada prin vre-o cerească minune — din lanțurile justiției istorice imanente, se dedau la toate extravaganțele: falsifică bancnote, „comandă” mitraliere de „contra-bandă” de peste granițe, oftează ca „optanți” pe la toate forurile vieții politice internaționale și rostesc zilnic cuvinte dintre cele mai nesocotite. Acum mai nou refuză să plătească reparații statelor învingătoare, dar nu uită în schimb să proclame sus și tare, așa cum se cuvine din partea unor fanatici fără posibilitate de lecuire, că actualele fruntării nu vor putea fi aprobate de maghiari nicidecum. Bietul Conte! Biată nație retrogradă! Au uitat, pe semne, că vremurile s’au schimbat și că toate aceste poftă de mandolinari politici se izbesc azi de insurmontabile dificultăți. Au uitat, ca să dăm un singur exemplu, că aici în Ardeal, pe unde strigoii revizionismului îi plimbă mai des în nopțile de neliniște, conștiința românismului e mai trează ca oricând și că în această conștiință, românească și profund democratică, reacționarismul turanic va găsi în vecii vecilor cel mai ireductibil dușman. N’avem ce face: Ungurii au avut întotdeauna memoria

scurtă. Să-i îndrumăm deci pe căile bunului simț? Nu: să-i compătîmim.

Enciclopedia Română „Minerva” Cluj, 1929, Pag. 975. Procesul de dezvoltare a culturii românești suferă de lacunele inerente oricărei prea rapide evoluții. Cele câteva decenii de reală viață culturală se pot mândri cu creații geniale, dar ne lipsesc operele, cari récer o încordare a voinții, unită cu perseverență, din partea unei colectivități de indivizi; ne lipsesc enciclopediile, monografiile, dicționarele etc., cari ele singure pot fi luate ca indicii pentru stabilirea nivelului cultural cât mai încheat al unei națiuni. În Ardeal însă procesul de infiltrare a culturii are rădăcini adânc înfipte în solul veacurilor și împrejurările istorice au necesitat solidarizarea și pregătirea unei cât mai întinse pături a populației, în vederea unui scop bine determinat. Cu aceste considerații, desigur, nu este o întâmplare, că prima Enciclopedie Română apare la Sibiu în 1900. Tot asemenea nu putem considera un capriciu al împrejurărilor nici faptul, că a doua Enciclopedie Română apare la Cluj, ca rod al muncii ordonate al unui mănunchiu de intelectuali din capitala Ardealului, cu ocazia aniversării Unirii, „ca pios omagiu adus de colaboratori și editură sforțărilor făcute de către acei ce s’au jertfit ori au luptat pentru întregirea neamului”. După epuizarea de multă vreme a Enciclopediei lui Diaconovici, s’a simțit adânc lipsa unei astfel de lucrări, care aduce reale servicii pentru răspândirea cunoștințelor în păturile cât mai largi a știutorilor de carte, satisfăcând astfel un postulat al sufletului ardelenesc, pentru o cât-mai folositoare democratizare a culturii. Pentru aceea salutăm cu bucurie apariția *Enciclopediei „Minerva”* și sperăm că la ediția a doua — prima de 5000 ex. s’a epuizat — se vor evita

„greșelile (Ex: Parlamentul nu numai face, dar și aplică legile!) provenite dintr'o muncă prea accelerată și din lipsa împărțirii materialului după specialitate între colaboratori. I. C.

Noul budget. Noul budget va fi votat în curând. Va fi primul budget echilibrat al țării de după Unire, prima operă financiară, crudă dar necesară, a democrației românești triumfătoare. A fost alcătuit cu multă durere din partea legiuitorului, cu riscul chiar de a trezi nemulțumiri într'o pătură socială sau alta, la una sau mai multe categorii de contribuabili, dar cu conștiința necesității lui absolute. Cine susține deci, din interese bine cunoscute, că democrația românească e sinonimă cu „demagogia“, își are îndirect răspunsul. Ar fi îndrăznit oare vre-unul din partidele noastre de dreptate să alcătuiască cu severitate de chirurg un astfel de budget draconic? Nu, desigur. Ar fi preferat mai de grabă, așa cum au făcut-o în trecutul apropiat, să inventeze excedente imaginare, să amâne *ad calendas graecas* pe toți creditorii statului, acumulând obligații peste obligații și ducându-ne sigur la ruină ireparabilă. A trebuit să vină deci mult bârfită „guvernare a masselor“ pentru a ne salva dela pieire. Învățămintele ce se pot culege din acest „fapt divers“ sunt clare pentru oricine.

Lucian Blaga, cel mai de preț dar pe care Ardealul nou l-a făcut spiritului românesc, a fost jucat în capitala Elveției. Hugo Marti, apreciatul scriitor ziarist, bunul prieten al României, a tradus drama plină de mit și de înțelepciune „Meșterul Manole“ și Teatrul orașenesc din Berna i-a oferit cu bucurie scena. Traducătorul s'a îngrijit să pătrundă toate tainele și frumșețile originalului și se pare că a reușit într'o mare măsură. Cel puțin așa afirmă, aproape cu unanimitate cronicile dramatice ale presei elvețiene, pe care le avem înaintea. Și se știe că în redacțiile de acolo stăpânește cu totul alt spirit decât în redacțiile ziarelor noastre.

În haina dăruită de Marti drama lui Lucian Blaga a putut fi apreciată după reala ei valoare. Și cronicarii dramatici recunosc aproape unanim în opera poetului ardelean o înaltă spiritualitate transpusă într'o reală claviatură dramatică. „Meșterul Manole“ a fost, pentru ei, cea dintâiu atingere cu farmecul spiritului românesc. O atingere care pentru mulți a fost o revelație plăcută.

Evenimentul artistic dela Berna e o aspră mustrare pentru Teatrul Național al Clujului, care joacă tot felul de inepții streine și autochtone, refuzând să reprezinte pe cel mai autentic dramaturg român contemporan.

(ib.)

